

УДК 336.14

О. В. Абакуменко, д-р екон. наук

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

Я. В. Самусевич, канд. екон. наук

Сумський державний університет, м. Суми, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

О. В. Абакуменко, д-р экон. наук

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

Я. В. Самусевич, канд. экон. наук

Сумской государственной университет, г. Сумы, Украина

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ: ОПЫТ УКРАИНЫ И СТРАН ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

Olga Abakumenko, Doctor of Economics

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

Yaryna Samusevych, PhD in Economics

Sumy State University, Sumy, Ukraine

PECULIARITIES OF FORMATION OF LOCAL BUDGETS REVENUES: EXPERIENCE OF UKRAINE AND COUNTRIES OF EASTERN EUROPE

У статті проведено аналіз основних джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів України за період останніх 10 років. Досліджено зміни в структурі податкових надходжень місцевих бюджетів, розглянуто роль місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової автономії місцевих бюджетів. Досліджено особливості формування доходів місцевих бюджетів у Чехії, Латвії, Литві, Естонії, Болгарії, Сербії, Словаччині, розглянуто частку місцевих податків і зборів, а також рівень централізації бюджетної системи. Досліджено сучасний склад місцевих податків і зборів у ряді європейських країн у порівнянні з поточним досвідом України.

Ключові слова: місцеві бюджети; доходи; податкові надходження; місцеві податки; децентралізація; країни Східної Європи.

В статье проведен анализ основных источников формирования доходной базы местных бюджетов Украины за период последних 10 лет. Исследованы изменения в структуре налоговых поступлений местных бюджетов, рассмотрена роль местных налогов и сборов в обеспечении финансовой автономии местных бюджетов. Исследованы особенности формирования доходов местных бюджетов в Чехии, Латвии, Литве, Эстонии, Болгарии, Сербии, Словакии, рассмотрена доля местных налогов и сборов, а также уровень централизации бюджетной системы. Исследован современный состав местных налогов и сборов в перечне европейских стран в сравнении с текущим опытом Украины.

Ключевые слова: местные бюджеты; доходы; налоговые поступления; местные налоги; децентрализация; страны Восточной Европы.

In the article analysis of the main sources of the formation of the revenue base of local budgets of Ukraine over the last 10 years was conducted. The changes in the structure of tax revenues of local budgets were investigated, the role of local taxes and fees in ensuring the financial autonomy of local budgets was considered. The features of local budget revenue generation in the Czech Republic, Latvia, Lithuania, Estonia, Bulgaria, Serbia and Slovak Republic were investigated; the share of local taxes and fees, as well as the level of centralization of the budget system were considered. The modern content of local taxes and fees in several European countries was considered in a comparison with the current experience of Ukraine.

Keywords: local budgets; income; tax revenues; local taxes; decentralization; Eastern European countries.

Постановка проблеми. Перехід до активної стадії реформи децентралізації в Україні привертає увагу до проблеми забезпечення достатньої дохідної бази місцевих бюджетів з метою формування належного рівня їх фінансової автономії для реалізації повноважень щодо забезпечення економічного та соціального розвитку на регіональному рівні. Історичний досвід розвитку бюджетної системи України характеризується низьким рівнем фінансової самостійності місцевих бюджетів та значними обсягами міжбюджетних трансфертів у межах функціонування механізму фінансового вирівнювання, що обумовлює необхідність здійснення суттєвих трансформацій щодо перерозподілу джерел доходів між бюджетами різних рівнів з метою зростання можливостей довгострокового планування на місцях. Водночас важливого значення набуває пошук оптимальних механізмів розподілу бюджетних доходів з урахуванням необхідності дотримання балансу щодо фінансування загальнодержавних та регіональних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування дохідної бази місцевих бюджетів та зростання фінансової самостійності територіальних громад присвячені напрацювання багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, актуальні тенденції розвитку місцевих бюджетів в Україні досліджували такі українські вчені М. І. Кульчицький та Л. Е. Пазовська [17], Ю. М. Петрушенко [18], В. І Рошило [20] та ін. Серед зарубіжних авторів суттєву увагу питанням забезпечення автономії місцевих бюджетів, фінансового вирівнювання та децентралізації приділяють Х. Бльохлігер та Д. Кінг [1], М. Макмілан та Б. Делбі [10], Дж. Хатфілд [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу до проблеми забезпечення фінансової автономії регіонів в Україні, на сьогодні залишається відкритим питання щодо вибору оптимальної структури розподілу власних та закріплених джерел доходів місцевих бюджетів, а також пошуку нових ефективних механізмів формування додаткових надходжень до місцевих бюджетів.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів в Україні та аналізу досвіду європейських країн з погляду можливостей запровадження їх успішних практик.

Виклад основного матеріалу. Протягом тривалого часу в Україні однією з найбільш важливих проблем в організації бюджетної системи є високий рівень її централізації та фактично відсутність фінансових стимулів до зростання бюджетних надходжень на місцевому рівні. На рис. 1 наведено динаміку доходів місцевих бюджетів України у розрізі їх основних структурних складових за останні 10 років. Як можна зауважити з даних рис. 1, офіційні трансферти становлять близько половини дохідної частини місцевих бюджетів, а в окремі роки навіть більше – 55 % у 2012 році, 56 % у 2014 році та 59% у 2015 році.

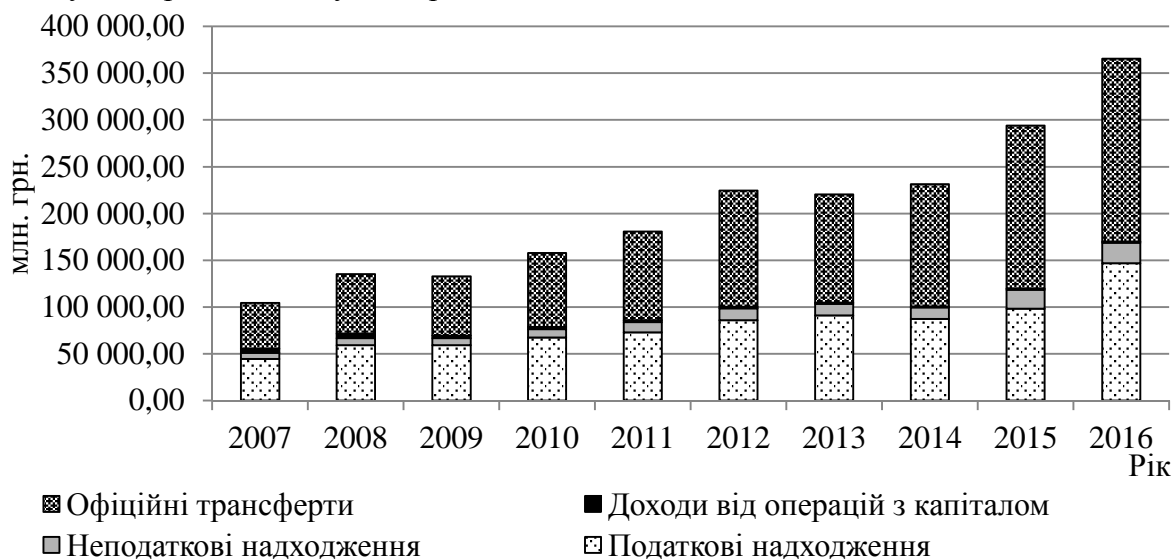

Рис. 1. Динаміка та структура доходів місцевих бюджетів України за 2007-2016 роки, млн грн

Джерело: побудовано за даними [16].

Разом з тим, аналізуючи інші структурні складові доходів місцевих бюджетів, зазначимо суттєве зростання абсолютного обсягу податкових надходжень за 2015 рік, що, безумовно, є позитивним фактором. Саме податкові надходження відображають можливості використання фіскального потенціалу місцевих бюджетів у забезпеченні їх фінансової автономії в умовах реалізації концепції децентралізації. У той же час, аналізуючи склад та структуру податкових надходжень місцевих бюджетів України за останні 10 років (рис. 2), можна зауважити, що визначальне місце посідає група податків на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості, які є закріпленими, а не власними надходженнями до місцевих бюджетів.

Рис. 2. Динаміка та структура податкових надходжень місцевих бюджетів України за 2007–2016 роки, млн грн

Джерело: побудовано за даними [16].

Поруч з цим місцеві податки і збори починають відігравати помітну роль у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів лише з моменту прийняття Податкового кодексу України наприкінці 2010 року. До переліку місцевих податків і зборів перейшли єдиний податок та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності – податки, які належали до загальнодержавних, але зараховувалися до місцевих бюджетів. Також було впроваджено справляння туристичного збору за рахунок поєднання курортного збору з готельним, а також збір за місця для паркування транспортних засобів, в основу якого покладено збір за паркування автотранспорту. Треба відзначити також започаткування справляння на місцевому рівні податку на майно, який відповідно до Податкового кодексу України складається з трьох частин – податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку та плати за землю [19].

Водночас одночасний вибір курсу на євроінтеграцію України з запровадженням концепції децентралізації вимагає проведення аналізу функціонування механізмів забезпечення дохідної бази місцевих бюджетів у ряді європейських країн з метою пошуку найкращих практик з погляду їх імплементації в Україні. У цьому контексті досить цікавим є також дослідження актуального переліку місцевих податків і зборів з точки зору порівняння зарубіжного досвіду з вітчизняною практикою переходу від значної кількості фіскально неефективних податків і зборів до більш вузького переліку, а також щодо можливостей подальшої трансформації податкової системи України з точки зору розширення складу місцевих податків.

Аналіз особливостей організації бюджетної системи у ряді країн Східної Європи засвідчив наявність досить суттєвих відмінностей у розрізі окремих країн. Так, доходи місцевих бюджетів у Сербії формуються значною мірою за рахунок власних доходів –

41 % (з них 88 % становлять податкові надходження) та розподілу загальнодержавних податків – 40 %, у той час як офіційні трансферти надаються переважно на нецільовій основі (18 % доходів місцевих бюджетів формуються за рахунок загальних дотацій і лише 1 % становлять цільові дотації) [2]. Зазначимо, що система місцевих податків у Сербії представлена лише трьома видами платежів: податок на власність, податок на торгівлю марку, податок на використання державних земель [15].

У Словаччині податкові надходження забезпечують близько половини доходів місцевих бюджетів (з них близько 70 % формується за рахунок розподілу податку на доходи фізичних осіб), у той час як цільові дотації формують близько 35 % доходів [2]. При цьому в Словаччині закріплено такий перелік місцевих податків і зборів:

- податок на нерухомість;
- податок на використання громадських місць;
- податок на в'їзд та перебування автомобілів в історичній частині міст;
- збори за тверді побутові відходи та дрібне будівельне сміття;
- податок на невіграшні ігрові автомати;
- податок на розміщення;
- податок на торгівлі автомати;
- податок на ядерні установки;
- податок на собак.

Крім зазначених вище платежів, які встановлюються органами місцевого самоврядування, законодавством визначено також податок на автотранспортні засоби, який є місцевим, однак встановлюється на вищому територіальному рівні [13].

Враховуючи той факт, що у Болгарії регіони практично не мають фінансової самостійності (доходи місцевих бюджетів складають лише 14 % загальнодержавних доходів), роль фінансового вирівнювання є дуже значною – частка трансфертів з державного бюджету становить близько 56 %, основне місце у яких займають цільові трансферти на забезпечення фінансування делегованих повноважень – близько 90 %. При цьому на обсяг трансфертів на капітальні видатки у країні впливають наступні критерії – чисельність населення (40 %), кількість населених пунктів (40 %) та територія муніципалітету (20 %) [2]. Однак, незважаючи на низьку фінансову самостійність регіонів, у Болгарії, тим не менш, визначено досить широкий перелік місцевих податків і зборів, до яких належать:

- податок на нерухомість;
- податок на спадщину;
- податок на пожертвування;
- податок на майно, придбане за плату;
- податок на транспортні засоби;
- податок на патент та інші податки, що визначаються законом;
- збір за побутові відходи;
- збір за технічні послуги;
- збір за використання ринків, ринкових місць, ярмарок, тротуарів, площ і вулиць;
- збір за адміністративні послуги;
- плата за придбання місця на кладовищі;
- туристичний збір;
- збір з власників собак та інші збори, що визначаються законом [8].

При цьому з зазначеного переліку можна відмітити найбільший фіскальний потенціал саме податків на власність – у Болгарії вони забезпечують близько 0,6 % формування ВВП (при цьому половина надходжень формується безпосередньо за рахунок податку на нерухомість).

Слід зауважити досить цікаву організацію податкової системи Чехії – всі податки встановлюються централізовано, а система місцевого оподаткування представлена сукупністю зборів адміністративного, комунального чи регулятивного характеру. При цьому в Чехії власні доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок зборів за надання послуг муніципалітетами і складають близько 14 % загальних доходів. Разом з тим, незважаючи на незначну роль власне місцевих податків і зборів, система розподілу загальнодержавних податків забезпечує досить високий рівень автономії за доходами – зокрема, частка податку на додану вартість, закріплена за місцевими бюджетами, дозволяє сформувати близько 40 % їх доходів, крім того, значну фіскальну роль відіграє податок на нерухомість, надходження від сплати якого повністю закріплено за місцевими бюджетами. При цьому частка трансфертів з державного бюджету є досить низькою та становить близько 36 % (27,7 % для бюджетів муніципалітетів та 62,3 % для бюджетів регіонів), а податкові надходження (власні та закріплені) становлять 56,4 % доходів бюджетів муніципалітетів та 34,9 % доходів бюджетів регіонів [3].

Податкова система Естонії також є достатньо централізованою (незважаючи на повноваження органів місцевого самоврядування встановлювати місцеві податки, надходження від них формують лише близько 1 % доходів місцевих бюджетів), однак при цьому розподіл податку на доходи фізичних осіб забезпечує близько 46% доходів місцевих бюджетів, до того ж доходи від сплати податку на землю повністю зараховуються до місцевих бюджетів. Міжбюджетні трансферти формують близько 34 % доходів місцевих бюджетів, при цьому система фінансового вирівнювання базується на двох основних критеріях: середній рівень бюджетних витрат, який визначається з урахуванням чисельності населення в регіоні та його вікової структури, а також доходів місцевих бюджетів [2]. Слід зазначити, що органи місцевого самоврядування в Естонії мають право на встановлення місцевих податків, при цьому законодавством не визначено їх перелік. Найбільш ефективні місцеві податки, які діють у регіонах країни:

- податок на човни;
- податок з реклами;
- податок на закриття вулиць;
- податок на автотранспортні засоби; - податок на утримання домашніх тварин;
- податок на розваги;
- збір за паркування [4].

У Латвії основними джерелами доходів місцевих бюджетів є закріплені податкові надходження (близько 56 % сумарних доходів) та цільові державні субсидії (36 %). При цьому частка податку на доходи фізичних осіб, що зараховувалась до місцевих бюджетів у 2012 році, становила 80%. Фінансове вирівнювання відбувається за допомогою Фонду фінансового вирівнювання місцевих бюджетів, відрахування до якого здійснюються, якщо надходження від податку на доходи фізичних осіб і податку на нерухомість перевищують потреби витрат більше ніж на 10 % [2]. Податковим законодавством Латвії визначено право органів місцевого самоврядування встановлювати такі місцеві збори:

- збір за отримання офіційних документів, складених територіальним органом місцевого самоврядування та їх завірених копій;
- збір за організацію розважальних заходів у публічних місцях;
- збір за розміщення реклами, плакатів і оголошень у публічних місцях;
- збір за муніципальне обслуговування та розвиток інфраструктури місцевого самоврядування
- збір за в'їзд автомобілів у зони зі спеціальним режимом; - збір за утримання всіх видів тварин;
- збір за утримання човнів, катерів і яхт;

- збір за використання символіки місцевого самоврядування;
- збір за отримання дозволу на будівництво;
- збір за торгівлю у публічних місцях;
- збір за проживання туристів і відпочиваючих.

Нормами чинного законодавства визначено, що у випадку надання органами місцевого самоврядування платних послуг, які не визначені об'єктом оподаткування за цим переліком, здійснюється бухгалтерський облік за такими послугами та мають бути розроблені податкові та інші обов'язкові платежі відносно таких послуг у відповідності до податкового законодавства країни. При цьому органи місцевого самоврядування обов'язково встановлюють правила стягнення місцевих зборів, які надаються до Міністерства охорони навколишнього середовища та регіонального розвитку Латвії та публікуються у вільному доступі [14**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Крім того, незважаючи на те, що податок на нерухомість у Латвії не являється місцевим податком, органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями щодо його встановлення [9]. При цьому надходження від цього податку забезпечують близько 0,8 % ВВП країни.

Можна відмітити досить значний перелік місцевих зборів, які справляються у Литві:

- збір за надання дозволу на проведення земляних робіт у зоні громадського муніципалітету з огороженням його території чи її частини або обмеженням руху на території;
- збір за надання дозволу на продаж або надання послуг у громадських місцях, визначених муніципальною радою;
- збір за надання дозволу на організацію комерційних заходів у громадських місцях, що належать муніципалітету або управляються ним;
- збір за використання паркувальних місць, визначених муніципальною радою на вулицях і площах міст;
- збір за надання дозволу в'їзду самохідних транспортних засобів на території, що охороняються державою, захищені муніципалітетами, території ландшафтів, оголошених муніципалітетами та охоронювані території місцевого значення;
- збір за реєстрацію тварин (собак, котів) та їх утримання в багатоквартирних будинках;
- збір за надання дозволу на встановлення зовнішньої реклами на муніципальній території;
- збір за збір побутових відходів та поводження з відходами;
- збір за надання дозволу на установку тимчасового переносного обладнання на муніципальній території;
- збір за надання дозволу на продаж піротехнічних пристроїв;
- збір за використання публічної інфраструктури у житлових районах з курортним статусом.

До місцевих бюджетів також включаються надходження від сплати таких податків, які не визначено законодавством як місцеві, як податок на нерухоме майно, податок на спадщину, податок на лотереї і ігри. Крім того, у країні встановлено повноваження органів місцевого самоврядування на встановлення ставок податку на нерухоме майно у межах діапазону, визначеного законодавством, з можливістю встановлення диференційованих ставок [11**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], зниження ставок земельного податку або звільнення від сплати земельного податку з компенсацією надходжень з місцевого бюджету [12], зменшення або звільнення від сплати податку на спадщину фізичних осіб з компенсацією його надходжень [7].

Податковим кодексом Румунії визначено наступний перелік місцевих податкових платежів:

- податок на будівлі;
- податок на землю;
- податок на транспортні засоби;
- збір за видачу сертифікатів, дозволів та повноважень;
- збір за використання засобів реклами й пропагування;
- податок на шоу;
- плата за готель;
- спеціальні збори;
- інші місцеві збори [5].

Крім місцевих податків та зборів, визначених для всієї території країни, органам місцевого самоврядування надано право встановлення спеціальних зборів та плати за надання місцевих громадських послуг фізичним та юридичним особам. До того ж місцеві органи влади можуть стягувати податки за користування громадськими місцями (музеями, меморіальними будинками, археологічними пам'ятниками тощо), а також за володіння або користування обладнаннями та інструментами для отримання доходу з використанням місцевої громадської інфраструктури чи діяльність, яка чинить вплив на навколишнє середовище

Висновки і пропозиції. Аналіз сучасних умов формування дохідної бази місцевих бюджетів засвідчив, що нині для бюджетної системи України залишається актуальним значний ступінь централізації бюджетних коштів та залежність місцевих бюджетів від їх перерозподілу. Водночас рівень податкової автономії регіонів України є обмеженим – систему місцевих податків і зборів формують лише податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. При цьому законодавством заборонено встановлення інших місцевих податків і зборів. Дослідження актуальних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів у країнах Східної Європи демонструє, що для європейських країн є характерною значна диференціація механізмів наповнення дохідної бази місцевих бюджетів. При цьому загалом спостерігається схожий підхід до забезпечення власних доходів місцевих бюджетів, а також визначальна роль зарахування до місцевих бюджетів загальнодержавних податків, зокрема, податку на доходи фізичних осіб. Однак є і специфічні відмінності зарубіжного досвіду від українських практик. Зокрема, можна відзначити наявність у багатьох країнах повноважень місцевих органів влади щодо встановлення додаткових податків і зборів, стягнення платежів за окремі види діяльності, що значно розширює їхні фіскальні можливості.

Список використаних джерел

1. Blöchliger H. Less than You Thought: The Fiscal Autonomy of Sub-Central Governments? / H. Blöchliger, D. King // OECD Economic Studies. – 2006. – № 43. – 38 p.
2. Division of powers between the European Union, member states, candidate and some potential candidate countries, and local and regional authorities: Fiscal decentralization or federalism [Electronic source] / Committee of the Regions of the European Union. – Access mode : <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Pages/studies.aspx>.
3. Division of Powers in Czech Republic [Electronic source] / Committee of the Regions of the European Union. – Access mode : <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/countries/MembersNLP/CR/Pages/default.aspx>.
4. Estonian Taxes And Tax Structure [Electronic source] / Tax Policy Department. – Access mode : <http://www.slideshare.net/rahamin/estonian-taxes-and-tax-structure-2013>.
5. Fiscal Code of Romania [Electronic source]: Law No. 571/2003 with changes and complements. – Access mode: www.alb-leasing.ro/en/documents/legislation/cod_fiscal.pdf.
6. Hatfield J. W. Revenue Decentralization, the Local Income Tax Deduction, and the Provision of Public Goods / J. W. Hatfield // National Tax Journal. – 2013. – Vol. 66 (1). – Pp. 97–116.

7. Inheritance Tax [Electronic source]: Law of Republic of Lithuania No. IX-1239 from 2002-10-12 with changes and complements. – Access mode : http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=286376&p_query=&p_tr2=.

8. Law for Local Taxes and Fees [Electronic source] / BULGARIAN CENTER FOR NOT-FOR-PROFIT LAW. – Access mode : <http://www.bcnl.org/en/articles/901-law-for-local-taxes-and-fees.html>.

9. Law On Immovable Property Tax [Electronic source]. – Access mode : http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Immovable_Property_Tax.doc.

10. McMillan M. Do Local Governments Need Alternative Sources of Tax Revenue? An Assessment of the Options for Alberta Cities / M. McMillan, B. Dahlby // The School of Public Policy Research Papers. – 2014. – Vol. 7. – Issue 26. – 34 p.

11. On Immovable Property Tax [Electronic source]: Law of Republic of Lithuania No. X-233 from 2005-06-07 with amendments. – Access mode : http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=409446.

12. On Land Tax [Electronic source]: Law of Republic of Lithuania No. I-2675 from 1992-06-25 with amendments. – Access mode : http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=241270.

13. On Local Taxes and on Local Fees for Municipal Waste and Minor Construction Waste [Electronic source]: Act of The National Council of the Slovak Republic No. 582/2004 Coll. with amendments. – Access mode : <http://www.mfsr.sk/en/Default.aspx?CatID=284>. 223

14. On Taxes and Duties [Electronic source] / LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF LATVIA. – Access mode : <http://likumi.lv/ta/en/id/33946-on-taxes-and-duties>.

15. Serbia Tax Guide [Electronic source] / PKF International. – Access mode : www.pkf.com/media/387200/serbia.pdf.

16. Виконання бюджетів [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу : http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513&&documentList_stind=1.

17. Кульчицький М. І. Тенденції та проблеми формування доходів місцевих бюджетів в Україні / М. І. Кульчицький, Л. Е. Пазовська // СХІДНА ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ. – 2017. – Вип. 3 (08). – С. 296–301.

18. Петрушенко Ю. М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до Р2Р-кредитування / Ю. М. Петрушенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1 (36). – С. 90–94.

19. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 5083-VI зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

20. Рошило В. І. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансового забезпечення місцевих органів влади / В. І. Рошило // Економіка і суспільство. – 2017. – № 9. – С. 1029-1035.

References

1. Blöchliger, H. & King, D. (2006). Less than You Thought: The Fiscal Autonomy of Sub-Central Governments? *OECD Economic Studies*, no. 43, 38 p.

2. *Division of powers between the European Union, member states, candidate and some potential candidate countries, and local and regional authorities: Fiscal decentralization or federalism. Site of Committee of the Regions of the European Union.* www.cor.europa.eu. Retrieved from <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Pages/studies.aspx>.

3. *Division of Powers in Czech Republic. Site of Committee of the Regions of the European Union.* www.cor.europa.eu. Retrieved from <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/countries/MembersNLP/CR/Pages/default.aspx>.

4. *Estonian Taxes And Tax Structure. Site of Tax Policy Department.* www.koda.ee. Retrieved from <http://www.slideshare.net/rahamin/estonian-taxes-and-tax-structure-2013>.

5. *Fiscal Code of Romania: Law No. 571/2003.* Retrieved from www.alb-leasing.ro/en/documents/legislation/cod_fiscal.pdf.

6. Hatfield, J. W. (2013) Revenue Decentralization, the Local Income Tax Deduction, and the Provision of Public Goods. *National Tax Journal*, vol. 66 (1), pp. 97–116.

7. *Inheritance Tax: Law of Republic of Lithuania No. IX-1239 from 2002-10-12.* Retrieved from http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=286376&p_query=&p_tr2=.

8. *Law for Local Taxes and Fees. Site of BULGARIAN CENTER FOR NOT-FOR-PROFIT LAW.* www.bcnl.org. Retrieved from <http://www.bcnl.org/en/articles/901-law-for-local-taxes-and-fees.html>.

9. *Law On Immovable Property Tax. Site of Valsts valodas centrs.* www.vvc.gov.lv. Retrieved from http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Immovable_Property_Tax.doc.
10. McMillan M. & Dahlby B. (2014). Do Local Governments Need Alternative Sources of Tax Revenue? An Assessment of the Options for Alberta Cities. *The School of Public Policy Research Papers*, vol. 7, issue 26, 34 p.
11. *On Immovable Property Tax: Law of Republic of Lithuania No. X-233 from 2005-06-07.* Retrieved from http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=409446.
12. *On Land Tax: Law of Republic of Lithuania No. I-2675 from 1992-06-25.* Retrieved from Access mode: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=241270.
13. *On Local Taxes and on Local Fees for Municipal Waste and Minor Construction Waste: Act of The National Council of the Slovak Republic No. 582/2004 Coll. with amendments.* – Retrieved from <http://www.mfsr.sk/en/Default.aspx?CatID=284>. 223
14. *On Taxes and Duties. Site of LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF LATVIA.* www.likumi.lv. Retrieved from <http://likumi.lv/ta/en>.
15. *Serbia Tax Guide. Site of PKF International.* www.pkf.com. Retrieved from www.pkf.com/media/387200/serbia.pdf.
16. *Vykonannia biudzhetiv [Execution of budgets]. Ofitsiyni sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy [Site of the State Treasury Service of Ukraine].* www.treasury.gov.ua. Retrieved from http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513&&documentList_stind=1.
17. Kulchystkyi, M. I. & Pazovska, L. E. (2017). Tendentsii ta problem formuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhetiv v Ukraini [Tendencies and problem of revenue formation of local budgets in Ukraine]. *Shidnaa Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: economy, business and management*, 3(08), 296–301 [in Ukrainian].
18. Petrushenko, Yu. M. (2014). Novitni pidkhody do finansuvannia rozvytku mistsevykh hromad: vid rekonizmu do p2p kredytuvannia [New approaches to financing local communities development: from reconciliation to p2p lending]. *Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy – Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*, 1 (36), 90–94 [in Ukrainian].
19. Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. № 5083-VI (December 1, 2010). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua>.
20. Roshylo, V. I. (2017). Dokhody misthevykh biudzhetiv yak osnova finansovoho zabezpechennia mistsevykh orhaniv vlady [Revenues of local budgets as a basis of financial ensuring of local governments]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 9, 1029–1035 [in Ukrainian].

Абакуменко Ольга Вікторівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Абакуменко Ольга Викторовна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Abakumenko Olga – Doctor of Economics, Professor, Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: abakumenko.olga@gmail.com

Самусевич Ярина Валентинівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна).

Самусевич Ярина Валентиновна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры бухгалтерского учета и налогообложения, Сумской государственной университет (ул. Римского-Корсакова, 2, Сумы, 40007, Украина).

Samusevych Yaryna – PhD in Economics, Senior Lecturer of Department of Accounting and Taxation, Sumy State University (2 Rymaskoho-Korsakova Str., 40007 Sumy, Ukraine).

E-mail: iaryna.samusevych@gmail.com, y.samusevych@uabs.sumdu.edu.ua